

Çift Kör Hakemlik Sistemi Ne Kadar Kör?

How Blind is Double Blind Review?

Cem EYERCI

ÖZ

Akademik süreçlerin önemli bir aracı olan hakemlik sistemi sadece akademik çalışmaların yayınlanmaya uygunluklarının belirlenmesinde değil, araştırma bursu ve akademik pozisyon başvuruları ile terfi taleplerinin değerlendirmesinde etkin rolüyle de vazgeçilmez olarak görülmektedir. Bununla birlikte son yıllarda kendisi akademik çalışmaların konusu hâline gelen sistem çeşitli yönlerden eleştirilmekte, makale yazarı ve hakemlerin niteliklerine bağlı yanlılıklar içerdiğini ortaya koyan çalışmalar yapılmakta ve bu olumsuzlukları giderebileceği düşünülen alternatifler aranmaktadır. Bu çalışmada iktisadi ve idari bilimler ve siyasal bilgiler fakültelerinin çıkardığı, TR Dizin kapsamında olan ve son üç yıldaki sayılarında makalelerin başvuru ve kabul tarihlerini yayınlayan dergiler taranmış ve makalelerin ortalama kabul sürelerinin yazım dili, yazar sayısı, yazarların unvanı, cinsiyeti ve bir üniversite mensubu olup olmadıklarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, aynı alanda yayın yapan benzer nitelikteki dergilerin ortalama kabul sürelerinde büyük farklar gözlenmiştir. Daha da önemlisi, makale yazarlarının dergiyi çıkaran üniversiteye mensup olmaları makale kabul sürelerini anlamlı düzeyde kısaltabilmektedir. Bu durum çift kör hakemlik sürecinin editörlerce işletilen aşamalarında önemli ölçüde yanlılık oluştuğu, bazı yazarların makaleleri için yanlılığa sebep olacak şekilde hakem seçildiği veya editörlerin hakemlerle süreci etkileyecek şekilde iletişim kurduğu anlamına gelmektedir.

Anahtar Sözcükler: Akademik hakemlikte yanlılık, Çift kör hakemlik, TR Dizin

ABSTRACT

The peer-review system as a critical tool in academic processes is regarded to be essential. It is not used only to evaluate the manuscripts submitted to the journals but also in tenure decisions, academic promotions, and grant applications. However, during the last few decades, the system has also become a subject of academic research and criticized from various aspects. Many scholars studied the process and presented biases emerging due to the characteristics of the authors and reviewers. In this paper, the journals published by the faculties of economics and administrative sciences and the faculties of political sciences and indexed by TR Dizin are studied. It is observed that the language of the article, number, title, gender, and institutional affiliation of the authors do not influence the acceptance period. However, there is a difference between the average acceptance periods of the journals, which are quite similar. Moreover, being a faculty member of the publisher provides a significantly shorter acceptance period on average. The reason for such differentiation may be either the existence of a considerable extent of bias at the editorial stages of the process or the communication of the editors with the reviewers in a way that influences the process.

Keywords: Bias in peer-review, Double blind peer-review, TR Dizin

GİRİŞ

Bugün akademik yaşamın çok önemli bir bileşeni olan hakemlik sürecinin geçmişi özellikle tıp alanında on sekizinci yüzyıla kadar uzansa da (Burnham, 1990), sürecin kurumsallaşmaya

başlaması editörlerin yayınlanmak üzere dergilere gönderilen sayıca artmış ve çok çeşitlenmiş çalışmalarla başa çıkamaz hâle geldikleri 1940'lı yıllarda gerçekleşmiştir (Paltridge, 2017). Hakemlerin inceledikleri çalışmaların bilimselliği, yöntemsel

Eyerci C., (2021). Çift kör hakemlik sistemi ne kadar kör? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 11(2), 328-338. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.452>

Cem EYERCI (✉)

ORCID ID: 0000-0002-9863-5957

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara, Türkiye
Central Bank of the Republic of Turkey, Ankara, Turkey
eyercicem@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received : 15.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 26.05.2021

etkinliği, anlaşılabilirliği, orijinalliği, doğruluğu, tamlığı, önemi ve gönderildiği dergiye uygunluğu gibi çeşitli yönlerden yaptıkları değerlendirmeler çalışmanın yayınlanması ya da reddedilmesi yönünde editörlerin verecekleri kararlarda belirleyici olur. Hakemlik sürecinden geçerek yayınlanan bir makale bir tür kalite kontrolünden geçmiş olarak görülür ve bu süreçten geçmeyenlere göre daha güvenilir addedilir. Çoğunlukla üç ayrı hakemlik yöntemi (yazar ve hakemin birbirini bilmediği *çift kör*, yazarın hakemi bilmediği *tek kör* ve taraflara ait bilgilerin gizlenmediği *açık veya şeffaf* hakemlik) gündemde olmakla beraber, dördüncü bir yöntem (yazar, editör ve hakemin birbirlerini bilmediği *üçlü kör* hakemlik) kullanma çabaları da (Clarivate Web of Science, 2018; Sciencematters, 2018) görülmektedir.

Hakemlik süreci akademik çalışmaların yayınlanmaya uygunluklarının belirlenmesinin yanında, araştırma bursu ve akademik pozisyon başvuruları ile akademik terfi ve kalıcı kadroya geçme değerlendirmelerinde de kullanılmaktadır. Öyle ki yapılan bir çalışmada (Heckman & Moktan, 2020) Amerika Birleşik Devletlerindeki en iyi 35 iktisat bölümünde akademik bir kadroya alınmada, ilk beş (top five) iktisat dergisinde yayın yapmış olmanın önemli düzeyde belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Hakemlik sisteminin önemi anlatılırken, hakemlik süreci işletilseydi, Alan Sokal'ın kurgusal çalışmasının editörlerce hakeme gönderilmeden yayınlandığı Sokal şakası¹ olarak bilinen olayın yaşanmayacağı vurgulanmaktadır (Bornmann, 2011). Mevcut hakemlik sistemi bugün, akademik dünyada, yeni bilimsel çalışmaların güvenilir, doğru ve tutarlı olduğunu garanti eden en etkin araç (Mulligan, Hall, & Raphael, 2013) ve vazgeçilmez (Akça & Akbulut, 2020) olarak kabul edilse de bu sürecin işletilmesi, zor, pahalı ve çoğunlukla yavaştır ve birçok yönden yanlışlık içerme riski taşımaktadır (Rennie, 2003). Akademik süreçlerin bu denli merkezinde olduğu halde 1980'li yıllara kadar hemen hiç sorgulanmayan hakemlik süreci zamanla bilimsel incelemelerin konusu hâline gelmiş ve sistemde bir yenilenme ihtiyacının varlığı dile getirilir olmuştur (Smith, 1997).

Hakem değerlendirmelerinde sıklıkla karşılaşılan yanlışlık sorunu, çalışmanın gerçek kalitesinin hatalı değerlendirilmesi, yazar ve hakemin sosyal nitelikleri ve çalışmanın içeriği gibi bir veya birkaç sebebe bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir (Lee, Sugimoto, Zhang, & Cronin, 2013). Yazar veya hakemin cinsiyeti, çalıştığı kurum, milliyeti, uzmanlık alanı, unvanı ve siyasi görüşü gibi çok çeşitli nitelikleri yanlışlığa sebep olabilmektedir. Aynı yazıyı inceleyen hakemlerin birbirine zıt değerlendirmeler yapabildiği, incelenen çalışmadan aşırma yapılabildiği ve incelemenin kasıtlı olarak uzatılabildiği de hakemlik sürecine ilişkin olumsuzluklar arasında sayılmaktadır (Dilek-Kayaoğlu & Gülle, 2015). Hakemler farklı görüş ortaya koyanlara göre kendi fikirlerini doğrulayan, basit dille yazılmış olanlara göre karmaşık olan çalışmalara daha olumlu yaklaşabilmektedirler (Miller, 2006; García, Rodriguez-Sánchez, & Fdez-Valdivia, 2020). Değerlendirilen çalışmalardan orijinal olmaları beklendiği halde, hakemlerin kendi fikirlerini doğrulayan bir yanlışlığa yol açabilmeleri

arzu edilmeyen bir tezat oluştursa da Thomas Kuhn'un (1962) tanımladığı *olağan bilim* içinde aykırılıkların ayıklanıyor olması bu durumu açıklamaktadır. Nitekim bu sistemde, daha sonra yayınlanan ve alanındaki en önemli makaleler arasında yer alan birçok çalışma ilk bir ya da birkaç başvuruda (Gans & Shepherd, 1994; MacDonald, 2016) reddedilebilmektedir.

Öte yandan, çeşitli yanlışlıklarla reddedilen veya değerlendirme süreçleri uzatılan çalışmalardan farklı olarak etik ilkelere aykırı olduğu ya da önemli bir hata içerdiği için yayınlanmaması gerektiği halde, bunlar zamanında fark edilemediğinden yayınlanan çalışmalar da vardır. Sonuç uydurma, verilerle oynama, intihal gibi etik dışı bir durumun ya da önemli bir hatanın varlığı sonradan anlaşılan çalışmalar yayınlayan dergiler tarafından geri çekilseler de geri çekmenin duyurulduğu tarihe kadar, hatta daha sonra da başka çalışmalardan atf alabilmektedirler (Pfeifer & Snodgrass, 1990; da Silva & Bornemann-Cimenti, 2017; Jan & Zainab, 2018). İnceleme sürecinde yakalanamayan bu tür çalışmaların oluşturduğu sorunlar çalışma geri çekilse bile tam anlamıyla giderilememektedir.

Yukarıda belirtilen yanlışlıkların çift kör hakemlik yönteminin kullanımıyla önleneyeceği (Mulligan vd., 2013) beklenebilirse de bu yöntemin sorunları gidermede ne ölçüde etkin olduğu belirsizdir (Fox vd., 2019). Çift kör hakemlik uygulamasında da yazarın kimliği, özellikle az sayıda akademisyenin çalıştığı alanlarda (Töreci, 2005), her zaman gizlenememektedir (Yankauer, 1991; Hill & Provost, 2003).

Hakemlik sürecinde eleştiriye konu olan sorunların bir ölçüye kadar önlenmesinde, hazırlanan raporların erişilebilir olması sebebiyle hakemlerin daha yansız ve yapıcı olmaya zorunlu hissettikleri (Akça & Akbulut, 2020) *şeffaf* hakemlik yönteminin yaygınlaştırılması düşünülmekte ve buna yönelik çeşitli pilot uygulamalar (Mehmani, 2016; Moylan, 2019; Waltman, 2020) yapılmaktadır. Bununla birlikte, bugün hâlâ tek kör ve çift kör hakemlik yöntemleri daha çok kullanılmaktadır. Görülmektedir ki daha iyi bir yöntem bulunana kadar mevcut hakemlik sisteminin kullanımı sürecektir (Al & Soydal, 2017).

Bu çalışmada, belirli bir alanda faaliyet gösteren TR Dizin kapsamındaki dergilerin hakemlik süreçlerinde yukarıda sayılan değerlendirme yanlışlıklarının ne ölçüde var olduğu incelenmiştir. Sonraki bölümde çalışmanın yöntemi ve kullanılan veri tanıtılmıştır. Analiz sonuçlarının değerlendirilmesinin ardından son bölümde elde edilen sonuçlar özetlenmiştir.

YÖNTEM

Hakemlik süreçlerine yönelik incelemeler çoğunlukla yazar, editör ve hakemlere uygulanan anketler yoluyla yapılmaktadır (Yankauer, 1991; Mulligan vd., 2013; Dilek-Kayaoğlu & Gülle, 2015; Huisman & Smits, 2017). Bir diğer yaklaşım yayıncı veri tabanlarından alınan başvuru, kabul ve yayınlanma verisinin veya doğrudan yayın üzerinden toplanan başvuru ve kabul bilgilerinin incelenmesidir (Al & Şencan, 2016; Helmer,

¹Sokal şakası (Sokal hoax) olarak bilinen, fizik profesörü Alan Sokal'ın postmodern kültürel çalışmalar alanında önemli bir dergiye gönderdiği sahte makalenin yayınlanması olayı ile ilgili bilgi için bkz. Sokal (2010).

Schottdorf, Neef, & Battaglia, 2017; Squazzoni vd., 2021). Her iki yaklaşımın birlikte kullanıldığı (Clarivate Web of Science, 2018) çalışmalar yanında başka bazı çalışmalarda deneyler de uygulanmıştır (Mahoney, 1977; Peters & Ceci, 1982; Tomkins, Zhang, & Heavlin, 2017). Yazım kalitesi karşılaştırması (Hengel, 2017) gibi çeşitli başka yöntemlerin kullanıldığı çalışmalar da yapılmıştır.

Bu çalışmada üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler ve siyasal bilgiler fakültelerinin çıkarmış olduğu akademik dergilerde yayınlanan makalelerin yazım dili ve yazar sayısı ile makale yazarlarının unvanı, cinsiyeti ve kurumuna bağlı bir yanlılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Çeşitli şekillerde yapılan yanlılık çalışmalarında sadece yayınlanan değil reddedilen makaleler de incelenmekte, yanlılık bu iki makale grubunun yazar niteliklerinin karşılaştırılması ile daha kolay ortaya konulabilmektedir. Yanlılıklar sadece yazarların niteliklerine bağlı olarak ortaya çıkmayabildiğinden, hakemlerin kişisel niteliklerinin incelenmesi söz konusu yanlılık gözlemlerinin daha da doğru yapılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmada olduğu gibi gerek reddedilen makale bilgilerine ve gerekse yayınlanan makalelerin değerlendirme süreçlerinde görev alan hakem bilgilerine erişilememesi gibi kısıtların var olduğu durumlarda sadece yayına kabul edilen makalelerin incelenmesi de bir ölçüye kadar yanlılık bilgisi verebilmektedir. Ancak gerek tür ve gerekse düzey yönünden, bu kısıtlar altında tespit edilebilecek olandan daha fazla yanlılığın söz konusu olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Bu amaçla, her bir makale için dergiye başvuru ve kabul tarihleri arasında geçen gün sayısı hesaplanarak belirlenen *kabul sürelerinin* makale ve yazar niteliklerine bağlı farklı kırımlar için farklılaşıp farklılaşmadığı bulunmuştur. Farklı kırımlardan oluşan grupların ortalama ve medyan kabul süreleri karşılaştır-

rılmış, farklılık gözlenen grupların kabul süresi ortalamalarının arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t-testi kullanılarak test edilmiştir.

Makale bazında kabul süreleri, makale uzunluğu, yazım kalitesi, eksiklik ve yanlışlıklara bağlı düzeltme gereklilikleri, hakemlerin yoğunluğu ve editoryal süreçteki arıza aksamalar gibi birçok sebeple uzayabilir. Bir kısmı sürecin doğal sonucu olan bu durumların kabul süreleri üzerindeki etkileri yanlılık olarak değerlendirilemez. Bununla birlikte yapılan çok sayıdaki inceleme sonucunda elde elden ortalama kabul sürelerinde makale veya yazarların herhangi bir niteliğine göre gözlenen farklılaşmanın bu niteliğe bağlı olarak açıklanabilmesi gerekir. Makul bir açıklamanın yapılamadığı durumlarda bir yanlılığın varlığından söz edilebilir.

Veri

Çalışmada kullanılan veri üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler ve siyasal bilgiler fakültelerinin çıkarmış olduğu, TR Dizin kapsamında yer alan dergilerden, son üç yılda (2018, 2019, 2020) yayınladıkları makalelerde başvuru ve kabul tarihleri bulunarak taranarak elde edilmiştir. Bu niteliklere sahip 10 derginin 3 yıldaki 92 sayısında yayınlanan, hakemlik sürecine tabi 1216 makaleden başvuru veya kabul tarihi olmayan 7'si kapsam dışında tutularak toplam 1209 makalenin *yayımlandığı dergi, cilt, sayı ve yılı, başlığı, dili, başvuru ve kabul tarihleri, yazarları, yazarların unvan ve kurumları* derlenmiştir (Tablo 1).

Bu çalışma kapsamındaki Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Ahb) daha önce Gazi Üniversitesi tarafından yayınlanırken, Gazi Üniversitesi'nden ayrılan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dahil bazı fakültelerle 2018 yılında kurulan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından yayınlanmaya başlandığından, çalışma kapsamındaki makalelerin yazarlarına ilişkin kurum bilgileri bu iki üniversite

Tablo 1: Çalışma Kapsamındaki Dergiler ve Taranan Makale Sayıları (2108, 2019, 2020)

Derginin adı	Çalışmada kullanılan kısaltma	Yayınlayan üniversite	Çıkış yılı	Taranan makale sayısı
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Ahb	Ankara Hacı Bayram Veli	1986	118
Ankara Üniversitesi SBF Dergisi	Ank	Ankara	1943	150
Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	Ata	Atatürk	1977	206
İzmir İktisat Dergisi	Dok	Dokuz Eylül	1986	124
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Esk	Eskişehir Osmangazi	2006	143
Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Hac	Hacettepe	1982	96
Siyasal: Journal of Political Sciences	İst	İstanbul	1983	43
Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Kaf	Kafkas	2010	142
Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	Man	Manisa Celal Bayar	1995	150
Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi	Sel	Selçuk	2000	37
Toplam				1209

için aynı olacak şekilde, derginin şimdiki yayıncısı olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi olarak kaydedilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere başvuru veya kabul tarihi olmadığından çalışma dışına çıkarılan 7 makalenin yanı sıra başka bazı makalelerdeki açık tarih hataları (2019 yerine 1919 veya 21019, 20.5.2018 yerine 5.20.2018 gibi) düzeltilerek bu makaleler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu durum, bir mantık hatası olmadığından yanlışlığı anlaşılmasın hatalı tarih kayıtlarının olabileceğini akla getirmektedir. Bununla birlikte, dergilerde yayınlanması görece yeni olan başvuru ve kabul tarihlerinde olabilecek bu hataların analizlerde kullanılan ortalama ve median değerlerini etkileyecek boyutta olmayacağı varsayılmıştır.

Taranan makalelerde yer alan yazar unvanları gruplandırılırken araştırma görevlisinden profesöre kadar olan üniversitedeki akademik unvanların dışındakiler *diğer* başlığı altında toplanmıştır. Bu grupta kurumu bir üniversite gözüktüğü halde uzman, öğrenci ve benzeri unvan kaydı olanlar, üniversite dışı kurum unvan kaydı olanlar ve unvanı belirtilmemiş olanlar bulunmaktadır.

Yazarların kurumları üniversite ve diğer olarak iki gruba ayrılmış, yurtiçi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki üniversiteler dışında kalan tüm kurumlar, az sayıdaki yabancı üniversite ve bir kurum belirtmeyenler *diğer* grubunu oluşturmuşlardır.

Doğrudan makalelerden derlenen değişkenler dışında, bunların kullanımıyla analizde kullanılan iki değişken üretilmiştir. İlki, tüm analizlerin ana değişkeni olan *kabul süresidir*. Kabul süresi her makale için başvuru tarihinden kabul tarihine kadar geçen gün sayısı şeklinde belirlenmiştir. İkinci olarak, yazarların makalelerde olmayan *cinsiyet* bilgileri, yazar isimlerinin taranması suretiyle oluşturulmuştur. Yaygın şekilde kadın veya erkek ismi olarak kullanılan isimlere sahip çoğunlukta yazarların cinsiyetleri bu yaygın kullanıma göre atanmış, her iki cinsiyetin kullandığı düşünülen isimlere sahip yazarlar ile yabancı yazarların cinsiyetleri kişilere yönelik internet taraması yapılarak belirlenmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Makale ve Yazarların Nitelik Özetleri

Dergi düzeyinde farklılıklar olsa da çalışma kapsamındaki 10 dergide yayınlanan toplam makale sayıları 2018-2020 döneminde her yıl artış göstermiştir (Tablo 2). Yayınlanan 1209 makalenin 1040'ı Türkçe, kalan 169'u ise yabancı dillerde yazılmıştır. Bu dönemde en fazla iki yazarlı makale (548 adet) yayınlanmış, bunu tek yazarlı makaleler (485 adet) takip etmiştir. Çok az sayıda da olsa 5 ve 6 yazarlı makaleler de yayınlanmıştır.

Yayınlanan makalelerin 266'sının yazarlarından en az birinin, 170'nin ise tüm yazarlarının kurumu dergiyi çıkaran üniversitedir. 943 makalenin yazarlarının hiçbirinin kurumu makalenin yayınlandığı dergiyi çıkaran üniversite değildir (Tablo 3).

Bu dönemde yayınlanan 1209 makalenin 2142 yazarı vardır (Tablo 4). Bu yazarların içindeki 679 *doktor öğretim üyesi* en büyük unvan grubunu oluşturmaktadır. En az yayın yapanlar 89 kişiden oluşan *öğretim görevlisi* grubudur. Yazarların 2004'ünün kurumu bir yurt içi üniversitedir.

Yazarların %37.7'si kadın, %62.3'ü erkektir. Dergi bazında kadın yazar oranı %31.0 ile %42.3 arasında değişmektedir. Kadın yazar oranlarının unvanlara göre farklılaşması dergilere göre olduğundan daha yüksektir. *Araştırma görevlilerinin* %41.1'i kadın olduğu halde, *doçentlerin* %33.8'inin ve *profesörlerin* %24.2'sinin kadın olması, bu iki unvandaki toplam kadın akademisyen sayısının daha az olmasıyla (Aldırmaz, 2020) uyumludur.

Kabul Süresi İncelemeleri

Çalışma kapsamında taranan makalelerin kabul süreleri incelendiğinde çok kısa ve çok uzun sayılabilecek örneklerle karşılaşmıştır. Makalelerin 8'inin kabul süresi 10 günden, 20'sinin kabul süresi ise 20 günden daha kısadır. Öte yandan 161 makalenin kabul süresi bir yıldan, 23 makalenin bir buçuk yıldan ve 2 makalenin kabul süresi de (748 ve 755 gün) 2 yıldan uzundur. Bu çok kısa ve çok uzun kabul sürelerinin varlığının makul

Tablo 2: Yayın Yılı, Makale Dili ve Yazar Sayısına Göre Taranan Makale Sayıları (Adet)

Dergi	Yayın yılı			Makale dili			Yazar Sayısı						Toplam
	2018	2019	2020	Türkçe	İng.	Fr.	1	2	3	4	5	6	
Ahb	31	41	46	102	16		53	49	14	2			118
Ank	42	51	57	125	23	2	95	45	8	2			150
Ata	61	71	74	181	25		74	98	30	4			206
Dok	26	39	59	103	19	2	51	52	18	1	2		124
Esk	36	47	60	131	12		49	78	10	6			143
Hac	28	31	37	76	20		33	53	10				96
İst	10	12	21	32	11		24	15	3	1			43
Kaf	32	46	64	127	15		45	72	19	5		1	142
Man	56	53	41	129	21		49	66	31	4			150
Sel	13	11	13	34	3		12	20	4	1			37
Toplam	335	402	472	1040	165	4	485	548	147	26	2	1	1209

Tablo 3: Yazarların Kurumlarına Göre Taranan Makale Sayıları (Adet)

Dergi	En az bir yazarın kurumu		Tüm yazarların kurumu		Toplam
	Yayıncı üniversite	Diğer	Yayıncı üniversite	Diğer	
Ahb	39	79	26	92	118
Ank	24	126	14	136	150
Ata	61	145	39	167	206
Dok	31	93	21	103	124
Esk	11	132	8	135	143
Hac	15	81	6	90	96
İst	6	37	4	39	43
Kaf	25	117	19	123	142
Man	44	106	28	122	150
Sel	10	27	5	32	37
Toplam	266	943	170	1039	1209

Tablo 4: Cinsiyet, Unvan, Kurum ve Dergilere Göre Yazar Sayıları

	Kadın	Erkek	Toplam (kişi)
Yazarın Unvanı			
Arş. Gör.	120	172	292
Öğr. Gör.	39	50	89
Dr. Öğr. Üyesi	265	414	679
Doç.	108	212	320
Prof.	78	244	322
Diğer	197	243	440
Kurumu			
Yurt içi üniversite	761	1243	2004
Diğer	46	92	138
Dergi			
Ahb	85	116	201
Ank	87	130	217
Ata	148	228	376
Dok	94	129	223
Esk	93	166	259
Hac	67	102	169
İst	25	42	67
Kaf	93	179	272
Man	90	200	290
Sel	25	43	68
Toplam	807	1335	2142

açıklamaları olabileceği gibi, bunların bir kısmının, özellikle kısa sürelerin, yanlıktan kaynaklandığı düşünülebilir. Dahası sadece çok kısa ve çok uzun kabul sürelerine sahip makalelerin değil ortalamalara yakın kabul süreleri olan başka bazı makalelerin değerlendirilmelerinde de çeşitli sebeplere bağlı yanlıklar olabilir. Bununla birlikte, sistematik olmayan bu tür tekil yanlıkların bu çalışmada kullanılan yaklaşımla belirlenmesi söz

konusu olmayacaktır.

Bu çerçevede, makalelerin kabul sürelerinin makale ve yazarların çeşitli niteliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla farklı kırımlarda oluşan grupların ortalama ve medyan kabul süreleri bulunmuştur.

Makalelerin Türkçe veya yabancı dilde yazılmış olmasının sırasıyla ortalama 199.6 ve 193.8 gün olan kabul sürelerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Yazar sayısının beş ve altı olduğu çok az sayıdaki makale ile dört olduğu görece daha fazla ancak karşılaştırma yapmak için yine de yeterli sayıda olmayan makaleler bir kenara bırakıldığında, bir, iki ve üç yazarlı makalelerin ortalama 192.3, 200.0 ve 207.9 gün olan ortalama kabul süreleri de birbirlerine oldukça yakındır (Tablo 5).

Makalelerin dillerine ve yazar sayılarına göre kabul sürelerinden farklı olarak yayımlandıkları dergilere göre ortalama kabul süreleri yönünden önemli farklılıklar vardır. Dergi bazında makale kabul sürelerinin dağılım grafiği Şekil 1'de verilmiştir. Bir derginin ortalama 292.2 günlük en uzun kabul süresi, başka bir derginin ortalama 99.8 günlük kabul süresinin yaklaşık üç katıdır. Genel ortalama kabul süresine en yakın süreye sahip derginin (Dok) süresi ile gerek en düşük (Ahb) ve gerekse en yüksek (Hac) süreler arasındaki fark istatistiksel olarak 0.01 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 6). Bir yanlılık göstergesi olmayan bu farklılaşma, aynı ülkede, neredeyse aynı nitelikli fakültele- rin, aynı alanda ve muhtemelen ortak bir havuzdan hakemlerin değerlendirilmeleri ile çıkardığı dergiler için dikkat çekiciyse de benzer kabul süresi farklılaşmaları farklı alanlardaki dergilerin kendi aralarında da görülebilmektedir (Al & Şencan, 2016).

Makalelerin yazarlarının unvan, kurum ve cinsiyetlerine göre kabul süreleri iki ayrı yaklaşımla incelenmiştir. Birinci yaklaşımda birden çok yazarı olan makaleler her bir yazar için tekrar değerlendirilmekte, ikinci yaklaşımda ise her makalenin kabul süresi, yazar sayısı ile ters orantılı ağırlık kullanılarak belirlenen tek yazar eşdeğeri üzerinden incelenmektedir (Tablo 7).

Makalelerin yazarlarının unvanlarına göre ortalama kabul süreleri birinci yaklaşımda 193.4 (Doç.) ile 218.0 (Öğr.Gör.)

gün ve ikinci yaklaşımda ise 193.3 (Dr.Öğr.Üyesi) ile 214.6 (Öğr. Gör.) gün arasında değişmektedir. Yurtiçi bir üniversitede görev yapan yazarların makaleleri birinci yaklaşımda ortalama 200.4, ikinci yaklaşımda 196.7 günde kabul edilirken, diğer yazarların makaleleri hem birinci, hem de ikinci yaklaşımda 225.3 günde kabul edilmektedir. Cinsiyete göre bakıldığında kadınların makaleleri birinci yaklaşımla ortalama 207.1 ve ikinci yaklaşımla 204.7 günde, erkeklerin makaleleri ise birinci yaklaşımla

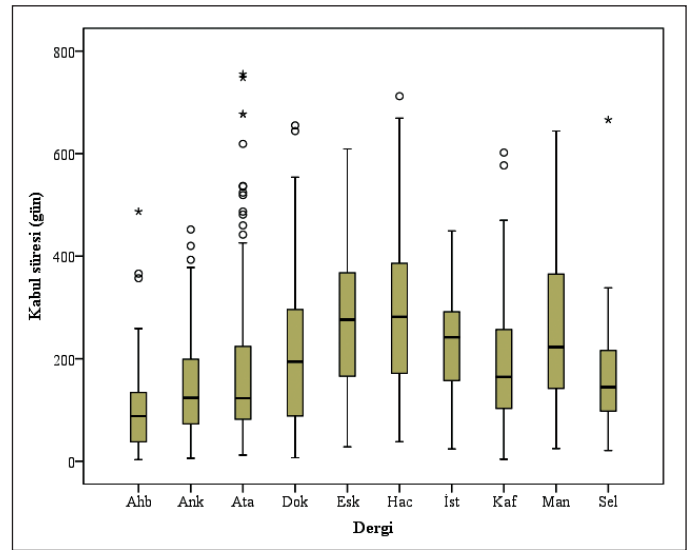
198.9 ve ikinci yaklaşımla 195.4 günde kabul edilmektedir. Tek yazarlı makalelerin, çok yazarlıların neredeyse tamamını oluşturan 2, 3 ve 4 yazarlı makalelerden daha kısa kabul süresine sahip olması (Tablo 5) ile ikinci yaklaşımdaki ortalama sürelerin çoğunlukla birinci yaklaşımdan daha kısa olması birbirleriyle uyumludur.

Farklı kırımlardaki gruplar için bulunan ortalama kabul sürelerinin birbirlerine oldukça yakın olması sebebiyle yazarların unvanlarının, üniversite mensubu olup olmamalarının ve cinsiyetlerinin yazdıkları makalelerin kabul sürelerini etkilemediği söylenebilir.

Hakemlik süreci ile ilgili çalışmaların en fazla yoğunlaştığı yanlılık alanlarından birisi olan cinsiyet yanlılığı çokça çalışılmış ve bu çalışmalarda birbirinden çok farklı sonuçlar elde edilmiştir (Fox vd., 2019). Bu çalışmaların bir kısmı kadın yazarların daha olumsuz değerlendirildiği ve daha yüksek ret oranına sahip olduğunu (Murray vd., 2019), kendilerinin tabi tutulduğu daha yüksek standartların ek emek ve zaman yükü oluşturduğunu (Hengel, 2017) ortaya koymaktadır. Diğer bazı çalışmalarda

Tablo 5: Makale Dili, Yazar Sayısı ve Dergiye Göre Kabul Süreleri

Makalenin	Makale sayısı	Ortalama kabul süresi (gün)	Medyan kabul süresi (gün)
Dili			
Türkçe	1040	199.6	166.5
Yabancı Dil	169	193.8	174.0
Yazar sayısı			
1	485	192.3	164.0
2	548	200.0	165.5
3	147	207.9	181.0
4	26	250.7	225.5
5	2	29.5	29.5
6	1	350.0	350.0
Yayınlandığı dergi			
Ahb	118	99.8	88.0
Ank	150	143.1	123.5
Ata	206	169.6	123.0
Dok	124	204.4	194.5
Esk	143	266.6	276.0
Hac	96	292.2	281.5
İst	43	232.3	242.0
Kaf	142	187.4	164.5
Man	150	252.6	223.0
Sel	37	167.2	145.0
Toplam	1209	198.8	168.0

Şekil 1: Dergi bazında makale kabul sürelerinin dağılımı.

Tablo 6: Dergilere Göre Kabul Süresi Ortalamalarının Eşitliği İçin t-Testi

Dergi	Sayı	Ort.	Std. sapma	Std.hata ort.				
Dok	124	204.43	138.95	12.48				
Ahb	118	99.75	78.96	7.27				
Hac	96	292.22	149.09	15.22				
<i>Levene varyans eşitlik testi</i>				<i>Ortalamaların eşitliği için t-testi</i>				
	<i>Eşit varyans varsayımı?</i>	<i>F</i>	<i>Anlam. düz.</i>	<i>t</i>	<i>Ser. der.</i>	<i>Anlam.düz. (çift yanlı)</i>	<i>Fark ort.</i>	<i>Std.hata farkı</i>
Dok-Ahb	<i>Hayır</i>	28.61	0.000***	7.25	196.81	0.000***	104.67	14.44
Dok-Hac	<i>Evet</i>	0.89	0.347	-4.50	218.00	0.000***	-87.79	19.50

*** farkın 0.01 düzeyinde anlamlı olduğuna işaret eder.

Tablo 7: Yazarın Unvan, Kurum ve Cinsiyetine Göre Kabul Süreleri (gün)

Yazarın	Çok yazarlı makale sürelerinin her yazar için tekrarlanması yoluyla			Yazar sayısı ile ters orantılı ağırlık kullanımı yoluyla	
	Yazar sayısı	Ortalama kabul süresi	Medyan kabul süresi	Tek yazar eşdeğeri	Ortalama kabul süresi
Unvanı					
Arş. Gör.	292	215.3	198.5	164.1	209.8
Öğr. Gör.	89	218.0	182.0	45.2	214.6
Dr. Öğr. Üyesi	679	196.9	170.0	441.2	193.3
Doç.	320	193.4	159.5	169.6	194.8
Prof.	322	203.7	177.0	148.9	200.5
Diğer	440	202.9	158.5	240.2	200.3
Kurumu					
Yurt içi üniversite	2004	200.4	170.0	1118.6	196.7
Diğer	138	225.3	183.0	90.4	225.3
Cinsiyeti					
Kadın	807	207.1	183.0	444.6	204.7
Erkek	1335	198.9	164.0	764.4	195.4
Toplam	2142	202.0	171.0	1209.0	198.8

ise kadın ve erkek yazarların makalelerinin değerlendirilmeleri arasında bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır (Walker, Barros, Conejo, Neumann, & Telefont, 2015; Squazzoni vd., 2021). Bu çalışma ret oranları ya da içerik niteliği yönünden cinsiyet yanlılığına ilişkin olumlu ya da olumsuz bir tespit ortaya koymuyorsa da kabul süreleri yönünden elde edilen sonuç, cinsiyet yanlılığı gözlemeyen ikinci gruptaki çalışmalarla uyumludur.

Çalışmada incelenen son nitelik, makale yazarlarının dergiyi çıkaran üniversiteye mensup olup olmadıklarıdır (Tablo 8). En az bir yazarın kurumunun dergiyi çıkaran üniversite olduğu makaleler ortalama 158.3 (medyan 118.5) günde kabul edilirken, dergiyi çıkaran üniversiteden yazarı olmayan makaleler 210.2 (medyan 182.0) günde kabul edilmişlerdir. Bu kabul süreleri arasında istatistiksel olarak 0.01 düzeyinde anlamlı bir fark vardır (Tablo 9).

Yazarlarından en az birinin değil de tümünün dergiyi yayınlayan üniversiteye mensup olduğu makalelerin ortalama kabul süresi 141.1 (medyan 104.5) gün ile en az bir yazarın yayıncı üniversiteden olduğu makalelerin ortalama kabul süresinden (158.3 gün) daha kısadır (Tablo 8). Yazarlarından en az birinin dergiyi yayınlayan üniversite dışından olduğu makalelerin ortalama kabul süresi 208.3 (medyan 180.0) gündür ve bu iki grubun ortalama kabul süreleri arasındaki fark da istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 9).

Taranan 10 dergideki toplam kabul sürelerinde mensup olunan üniversiteye göre oluşan bu farkların dergi bazındaki görünümü Tablo 8'dedir. En az bir yazarı yayıncı üniversiteden olan makalelerin kabul süreleri bir dergi (Hac) hariç tüm dergilerde diğer makalelerin kabul sürelerinden; tüm yazarları yayıncı üniversiteden olan makalelerin kabul süreleri ise iki dergi (Hac ve Sel) hariç tüm dergilerde diğer makalelerin kabul sürelerinden

daha kısadır. Bununla birlikte gerek bu iki dergideki ve gerekse kabul sürelerindeki farkların bunların tersi olduğu diğer birkaç dergideki ortalama kabul sürelerinin eşitliğinin test edilmesi, bazı grupların çok az sayıda makaleden oluştuğu dergiler için anlamlı olmayacaktır. Bu sebeple dergi bazındaki grup farklılıklarının anlamlılık düzeylerinin incelenmesi amacıyla kendi üniversitesinden en az bir yazarı olan 30 ve daha fazla sayıda makale yayınlamış dört derginin (Ahb, Ata, Dok, Man) her iki kırılımdaki gruplarının ortalama kabul sürelerinin eşitliği test edilmiştir.

En az bir yazarının yayıncı üniversiteden olduğu makalelerin ortalama kabul süreleri test edilen her dört dergi için de yayıncı üniversiteden yazarı olmayan makalelerin kabul sürelerinden daha kısadır. Kabul süreleri arasındaki fark, dergilerin ikisi (Ahb ve Man) için 0.01, birisi (Dok) için 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Dördüncü derginin (Ata) bu gruplarının ortalama kabul süreleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (Tablo 10).

Test uygulanan dört dergide de tüm yazarlarının yayıncı üniversiteden olduğu makalelerin ortalama kabul süreleri diğer makalelerin kabul sürelerinden daha kısadır. Bu süreler arasındaki fark iki dergide (Dok ve Man) 0.01, diğer iki dergide (Ahb ve Ata) ise 0.05 düzeyinde anlamlıdır (Tablo 11).

Hakemlik sürecine ilişkin çalışmaların üzerinde yoğunlaştığı alanlardan biri de yazarların kurumlarına bağlı olarak ortaya çıkabilen yanlılıklar ile ilgilidir. Yazarları editör ve hakemler ile aynı ülkeden olan (Murray vd., 2019), yazarlarının hakemler ile tanışıklığı olan (Lee vd., 2013) veya yazarları bir bölgedeki kurumlardan olan (Walker vd., 2015) makalelerin daha kolay kabul alabildiğini ortaya koyan çalışmalar yapılmış olmakla beraber, doğrudan makalenin gönderildiği derginin yayıncısı olan üniversite mensubiyetine bağlı yanlılık konusu fazla ele

Tablo 8: Yazarların Üniversitelerine Göre Kabul Süreleri (Gün)

	En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden			Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından			Toplam		
	Sayı	Ortalama	Medyan	Sayı	Ortalama	Medyan	Sayı	Ortalama	Medyan
Ahb	39	71.2	58.0	79	113.9	98.0	118	99.8	88.0
Ank	24	137.1	97.0	126	144.2	128.0	150	143.1	123.5
Ata	61	152.1	83.0	145	177.0	129.0	206	169.6	123.0
Dok	31	150.9	140.0	93	222.3	202.0	124	204.4	194.5
Esk	11	253.5	280.0	132	267.7	271.5	143	266.6	276.0
Hac	15	296.2	265.0	81	291.5	283.0	96	292.2	281.5
İst	6	200.3	253.5	37	237.5	239.0	43	232.3	242.0
Kaf	25	157.8	150.0	117	193.8	170.0	142	187.4	164.5
Man	44	189.6	171.5	106	278.7	259.5	150	252.6	223.0
Sel	10	136.4	133.0	27	178.6	156.0	37	167.2	145.0
Toplam	266	158.3	118.5	943	210.2	182.0	1209	198.8	168.0
	Tüm yazarlar dergiyi yayınlayan üniversiteden			Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından			Toplam		
	Sayı	Ortalama	Medyan	Sayı	Ortalama	Medyan	Sayı	Ortalama	Medyan
Ahb	26	69.2	43.5	92	108.4	93.5	118	99.8	88.0
Ank	14	106.0	70.5	136	146.9	128.0	150	143.1	123.5
Ata	39	128.7	82.0	167	179.2	129.0	206	169.6	123.0
Dok	21	123.5	99.0	103	220.9	202.0	124	204.4	194.5
Esk	8	203.9	198.0	135	270.3	277.0	143	266.6	276.0
Hac	6	307.8	286.0	90	291.2	281.5	96	292.2	281.5
İst	4	147.3	142.5	39	241.0	242.0	43	232.3	242.0
Kaf	19	170.3	160.0	123	190.1	169.0	142	187.4	164.5
Man	28	175.0	152.5	122	270.4	248.5	150	252.6	223.0
Sel	5	176.8	187.0	32	165.7	144.5	37	167.2	145.0
Toplam	170	141.1	104.5	1039	208.3	180.0	1209	198.8	168.0

Tablo 9: Yazarların Üniversitelerine Göre Kabul Süresi Ortalamalarının Eşitliği İçin t-testi

Yazarların üniversiteleri	Sayı	Ort.	Std. sapma	Std.hata ort.				
En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden (A)	266	158.32	136.41	8.36				
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından (B)	943	210.24	133.90	4.36				
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversiteden (C)	170	141.08	115.52	8.86				
Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından (D)	1039	208.27	136.94	4.25				
	Levene varyans eşitlik testi			Ortalamaların eşitliği için t-testi				
	Eşit varyans varsayımı?	F	Anlam. düz.	t	Ser. der.	Anlam.düz. (çift yanlı)	Fark ort.	Std.hata farkı
(A) - (B) farkı	Evet	0.60	0.440	-5.56	1207.00	0.000***	-51.93	9.33
(C) - (D) farkı	Hayır	7.63	0.006***	-6.84	253.47	0.000***	-67.19	9.83

*** farkın 0.01 düzeyinde anlamlı olduğuna işaret eder.

alınmamıştır. Bu konudaki bir çalışmada Andrew Oswald'ın (2008) Quarterly Journal of Economics'de 33 yıllık dönemde yayınlanan belirli nitelikteki makaleleri incelemesi sonucunda dergiyi yayınlayan Harvard Üniversitesi lehine, kendi ifadesiyle, hafif düzeyde bulunduğu yanlılığın bu çalışmada incelenen dergi-

lerin test uygulanabilen dördünde de güçlü şekilde var olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada tespit edilen yayıncı kurum mensubiyetine ilişkin yanlılık iki ayrı olumsuzluğa işaret etmektedir. Bu olumsuzluk-

Tablo 10: En Az Bir Yazarın Yayıncı Üniversiteden Olup Olmamasına Göre Kabul Süresi Ortalamalarının Eşitliği İçin t-testi

Yazarların üniversiteleri - Dergiler		Sayı	Ort.	Std. sapma	Std.hata ort.			
En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden (Ahb.A)		39	71.15	54.85	8.78			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Ahb.B)		79	113.87	85.30	9.60			
En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden (Ata.A)		61	152.15	162.45	20.80			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Ata.B)		145	177.00	126.53	10.51			
En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden (Dok.A)		31	150.94	110.60	19.86			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Dok.B)		93	222.26	143.32	14.86			
En az bir yazar dergiyi yayınlayan üniversiteden (Man.A)		44	189.64	132.70	20.00			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Man.B)		106	278.69	141.92	13.78			
	Eşit varyans varsayımı?	Levene varyans eşitlik testi		Ortalamaların eşitliği için t-testi				
		F	Anlam. düz.	t	Ser. der.	Anlam.düz. (çift yanlı)	Fark ort.	Std.hata farkı
(Ahb.A)-(Ahb.B) farkı	Evet	3.64	0.059	-2.85	116.00	0.005***	-42.72	15.00
(Ata.A)-(Ata.B) farkı	Evet	1.39	0.239	-1.18	204.00	0.240	-24.85	21.07
(Dok.A)-(Dok.B) farkı	Evet	1.38	0.242	-2.53	122.00	0.013**	-71.32	28.21
(Man.A)-(Man.B) farkı	Evet	2.17	0.143	-3.56	148.00	0.000***	-89.05	24.98

*** ve ** farkın sırasıyla 0.01 ve 0.05 düzeyinde anlamlı olduğuna işaret eder.

Tablo 11: Tüm Yazarların Yayıncı Üniversiteden Olup Olmamasına Göre Kabul Süresi Ortalamalarının Eşitliği İçin t-testi

Yazarların üniversiteleri - Dergiler		Sayı	Ort.	Std. sapma	Std.hata ort.			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversiteden (Ahb.C)		26	69.19	58.01	11.38			
Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Ahb.D)		92	108.39	82.15	8.57			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversiteden (Ata.C)		39	128.72	120.71	19.33			
Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Ata.D)		167	179.20	140.59	10.88			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversiteden (Dok.C)		21	123.52	94.83	20.69			
Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Dok.D)		103	220.92	141.06	13.90			
Yazarların tümü dergiyi yayınlayan üniversiteden (Man.C)		28	175.04	128.02	24.19			
Yazarların en az biri dergiyi yayınlayan üniversite dışından (Man.D)		122	270.36	142.85	12.93			
	Eşit varyans varsayımı?	Levene varyans eşitlik testi		Ortalamaların eşitliği için t-testi				
		F	Anlam. düz.	t	Ser. der.	Anlam.düz. (çift yanlı)	Fark ort.	Std.hata farkı
(Ahb.C)-(Ahb.D) farkı	Evet	1.64	0.203	-2.27	116.00	0.025**	-39.20	17.23
(Ata.C)-(Ata.D) farkı	Evet	1.45	0.230	-2.07	204.00	0.040**	-50.48	24.38
(Dok.C)-(Dok.D) farkı	Evet	2.83	0.095	-3.02	122.00	0.003***	-97.40	32.22
(Man.C)-(Man.D) farkı	Evet	1.10	0.296	-3.24	148.00	0.001***	-95.32	29.39

*** ve ** farkın sırasıyla 0.01 ve 0.05 düzeyinde anlamlı olduğuna işaret eder.

ların ilki, arzu edilmese de sıklıkla karşılaşılan yaygın bir yanlış hakem tutumunun varlığıdır. İkinci olumsuzluk ise bu çalışma kapsamındaki dergilerin tamamı çift kör hakemlik yöntemini kullanıyor oldukları halde hakemlerin, yazarların kurumlarına ait bilgilerden bu düzeyde bir yanlılığa yol açacak kadar haberdar olabilmelerine imkân olmasıdır. Her ne kadar çift kör hakemlik yönteminde bile yazarın kimliği her zaman gizlenemese de (Yankauer, 1991; Hill & Provost, 2003), özellikle dergi bazında bu düzeyde yanlılıkların olabilmemesinin daha farklı sebepleri olmalıdır. Sürecin seçilen yönteme uygun şekilde kör işletilmemesinin sebepleri arasında ilk akla gelenler, editörlerin süreci yazarların kurumlarına bağlı olarak farklı hızlarda işletmeleri, yanlılık oluşturacak şekilde hakem seçmeleri ve daha da önemlisi hakemlerle bazı yazarların makalelerinin değerlendirilme süreçlerini hızlandırmayı sağlayacak bir iletişim kurmaları olabilir. Bu iletişim, bazı makaleler iletilirken hakemlere hızlı değerlendirme yapmaları ricasında bulunularak ya da bazı makaleleri değerlendiren hakemlere daha sık hatırlatmalar yapılarak gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmanın konusu olmamakla beraber, makale kabul sürelerinin yazarın mensup olduğu kuruma göre farklılaşıyor olması, yanlılığa sebep olabilecek bu tür bir editör-hakem iletişiminin sadece kabul sürelerini değil, aynı zamanda makalelerin kabul ya da reddi yönünde yapılacak hakem değerlendirmelerini de etkileyebileceğini akla getirmektedir.

SONUÇ

Akademik faaliyetlerin yürütülmesinde önemli, etkin ve vazgeçilemez bir araç olarak kabul edilen hakemlik sürecinin kendisi son yıllarda akademik çalışmaların konularından biri hâline gelmiştir. Bu sürecin işletilmesi ile oluşan yazar ve hakemlerin cinsiyeti, çalıştığı kurum, milliyeti, uzmanlık alanı, unvanı ve siyasi görüşü gibi niteliklerine bağlı yanlılıklar çeşitli yöntemler kullanılarak çalışılmıştır.

Bu çalışmada iktisadi ve idari bilimler ve siyasal bilgiler fakültelerinin çıkardığı TR Dizin kapsamında olan ve son üç yıldaki sayılarında makalelerin başvuru ve kabul tarihlerini yayınlayan 10 dergi taranmış ve makalelerin kabul sürelerinin yazım dili, yazar sayısı, yazarların unvanı, cinsiyeti ve kurumuna bağlı olarak değişip değişmediği incelenmiştir.

Makalelerin yazıldığı dil ve yazar sayılarının kabul süreleri üstünde bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak incelenen dergilerin en kısası 99.8 gün, en uzununu 292.2 gün olan ortalama kabul süreleri arasında büyük farklar vardır. Başka alanlardaki dergiler arasında da gözleniyor olmakla beraber benzer nitelikteki dergilerin ortalama kabul sürelerindeki istatistiksel olarak anlamlı olan bu farkların büyük olduğu vurgulanmalıdır. Yazarların unvanları ile üniversite mensubu olup olmamaları makalelerin kabul sürelerini çok farklılaştırmamaktadır. Literatürde en fazla incelenen yanlılık sebeplerinden birisi olan yazar cinsiyetine göre kabul süreleri de birbirlerine çok yakındır.

İncelenen diğer niteliklerden farklı olarak, makale yazarlarının dergiyi çıkaran üniversiteye mensup olması makale kabul sürelerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kısaltmaktadır. Aynı durum dergi bazında incelenen alt gruplardaki makale sayısı çok az olmayan dergiler için de büyük ölçüde geçerlidir. Daha

az sayıda makale içeren alt grupların olduğu dergilerdeki kabul süresi farkları daha azdır ve bunlarla ilgili gerçekçi bir değerlendirme yapılması daha çok makaleden oluşan veri setlerinin incelenmesi ile mümkün olabilir.

Dergiyi yayınlayan üniversitenin mensubu olmaya bağlı güçlü bir yanlılığın olması bir taraftan sıklıkla karşılaşılan yaygın bir yanlış hakem tutumunun varlığını göstermekte, diğer yandan da tamamı çift kör hakemlik yöntemini kullanan dergilerde bu düzeydeki bir yanlılığın kullanılan yöntemin doğal açıklarından kaynaklanıyor olamayacağını akla getirmektedir. Sürecin seçilen yönteme uygun şekilde kör işletilmemesi, editörlerin editöryal süreci yazarların kurumlarına göre farklı hızlarda işletmeleri, hakemleri bazı yazarlar için yanlılık oluşturacak şekilde seçmeleri ve hakemlerle bazı yazarların makalelerinin değerlendirilme süreçlerini hızlandırmayı sağlayacak bir iletişim kurmaları şeklinde olabilir.

Gerek yazarın yayıncı üniversite mensubiyetine bağlı makale kabul sürelerindeki yanlılığın ve gerekse söz konusu yanlılığa sebep olan etmenlerin yol açabileceği ve bu çalışmanın konusu olmayan başka yanlılıkların önlenmesi akademik süreçlerde hayati öneme sahiptir. Bu çerçevede, hakemlik süreçlerinin tüm taraflarının bu yanlılıkların boyutları ve olası sebepleri hakkında sıklıkla bilgilendirilmeleri suretiyle farkındalık oluşturulması ve dizinleme otoritelerinin en azından ölçülebilir yanlılıkları izleyerek ilgili olumsuzlukları sorgulamaları hakemlik sürecinin daha etkin işletilmesine katkı sağlayabilir.

TEŞEKKÜR

Çalışma taslağını okuyarak görüşlerini ileten Ömer Demir'e ve çalışmanın iyileştirilmesine katkı sağlayan değerlendirmeleri için anonim hakemlere teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

- Akça, S., & Akbulut, M. (2020). Bilimsel İletişimin Görünmeyen Eli: Hakemlik. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 559-563.
- Al, U., & Soydal, I. (2017). Publication lag and early view effects in information science journals. *Aslib Journal of Information Management*, 69(2), 118-130.
- Al, U., & Şencan, İ. (2016). Bilimsel iletişimin dikenli yolları: Makalelerin yayın süreci üzerine bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(3), 449-470.
- Aldırmaz, Y. (2020). *Türkiye'de Akademide Cinsiyet Eşit(siz)liği Raporu*. https://www.researchgate.net/publication/342511353_Turkiye%27de_Akademide_Cinsiyet_Esitsizligi_Raporu_2020_Gender_Inequality_Report_at_the_Academy_in_Turkey_2020.
- Bornmann, L. (2011). Scientific peer review. İçinde B. Cronin (Ed.), *Annual review of information science and technology* (C. 45, ss. 197-245). Medford, New Jersey: Information Today/American Society for Information Science & Technology.
- Burnham, J. C. (1990). The evolution of editorial peer review. *Journal of the American Medical Association*, 263(10), 1323-1329.
- Clarivate Web of Science. (2018). *Publons Global State of Peer Review*.

- da Silva, J. A. T., & Bornemann-Cimenti, H. (2017). Why do some retracted papers continue to be cited? *Scientometrics*, *110*(1), 365-370.
- Dilek-Kayaoğlu, H., & Gülle, M. T. (2015). Türkiye’de Toplumsal Bilimler ve İnsan Bilimleri Dergilerinde Hakemlik Süreci: Yazar, Hakem ve Editör Bakış Açılarında Bir İnceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, *29*(3), 391-342.
- Fox, C. W., Thompson, K., Knapp, A., Ferry, L. A., Rezende, E. L., Aimé, E., & Meyer, J. (2019). Double-blind peer review—An experiment. *Functional Ecology*, *33*, 4-6.
- Gans, J. S., & Shepherd, G. B. (1994). How are the mighty fallen: Rejected classic articles by leading economists. *Journal of Economic Perspectives*, *8*(1), 165-179.
- García, J. A., Rodríguez-Sánchez, R., & Fdez-Valdivia, J. (2020). Confirmatory bias in peer review. *Scientometrics*, *123*(1), 517-533.
- Heckman, J. J., & Moktan, S. (2020). Publishing and promotion in economics: The tyranny of the top five. *Journal of Economic Literature*, *58*(2), 419-470.
- Helmer, M., Schottdorf, M., Neef, A., & Battaglia, D. (2017). Gender bias in scholarly peer review. *Elife*, *6*.
- Hengel, E. (2017). *Publishing while Female. Are women held to higher standards? Evidence from peer review*. Cambridge Working Paper Economics: 1753 University of Cambridge.
- Hill, S., & Provost, F. (2003). The myth of the double-blind review? Author identification using only citations. *ACM SIGKDD Explorations Newsletter*, *5*(2), 179-184.
- Huisman, J., & Smits, J. (2017). Duration and quality of the peer review process: The author’s perspective. *Scientometrics*, *113*(1), 633-650.
- Jan, R., & Zainab, T. (2018). *The Impact Story of Retracted Articles*. Program adı: 5th International Symposium on Emerging Trends and Technologies in Libraries and Information Services.
- Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. The University of Chicago Press.
- Lee, C. J., Sugimoto, C. R., Zhang, G., & Cronin, B. (2013). Bias in peer review. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, *64*(1), 2-17.
- MacDonald, F. (2016). Scientific papers that were rejected before going on to win a Nobel prize. *Science Alert*, <https://www.sciencealert.com/these-8-papers-were-rejected-before-going-on-to-win-the-nobel-prize>. Son erişim: 21.02.2021.
- Mahoney, M. J. (1977). Publication prejudices: An experimental study of confirmatory bias in the peer review system. *Cognitive therapy and research*, *1*(2), 161-175.
- Mehmani, B. (2016). Is open peer review the way forward. <https://www.elsevier.com/reviewers-update/story/innovation-in-publishing/is-open-peer-review-the-way-forward>. Son erişim: 21.02.2021.
- Miller, C. C. (2006). Peer review in the organizational and management sciences: Prevalence and effects of reviewer hostility, bias, and dissensus. *The Academy of Management Journal*, *49*(3), 425-431.
- Moylan, E. (2019). Progressing Towards Transparency – More Journals Join Our Transparent Peer Review Pilot. <https://www.wiley.com/network/researchers/submission-and-navigating-peer-review/progressing-towards-transparency-more-journals-join-our-transparent-peer-review-pilot>. Son erişim: 21.02.2021.
- Mulligan, A., Hall, L., & Raphael, E. (2013). Peer review in a changing world: An international study measuring the attitudes of researchers. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, *64*(1), 132-161.
- Murray, D., Siler, K., Larivière, V., Chan, W. M., Collings, A. M., Raymond, J., & Sugimoto, C. R. (2019). Gender and international diversity improves equity in peer review. *BioRxiv* <https://www.biorxiv.org/content/10.1101/400515v2.abstract>.
- Oswald, A. J. (2008). Can we test for bias in scientific peer-review? *IZA – Institute of Labor Economics Discussion Papers*, No. 3665.
- Paltridge, B. (2017). *The discourse of peer review*. Palgrave Macmillan.
- Peters, D. P., & Ceci, S. J. (1982). Peer-review practices of psychological journals: The fate of published articles, submitted again. *Behavioral and Brain Sciences*, *5*(2), 187-195.
- Pfeifer, M. P., & Snodgrass, G. L. (1990). The continued use of retracted, invalid scientific literature. *Journal of the American Medical Association*, *263*(10), 1420-1423.
- Rennie, D. (2003). Editorial peer review: Its development and rationale. *Peer review in health sciences*, *2*(1), 1-13.
- Sciencematters. (2018). What is triple blindness? <https://www.sciencematters.io/help/triple-blindness>. Son erişim: 21.02.2021.
- Smith, R. (1997). Peer review: Reform or revolution?: Time to open up the black box of peer review. *British Medical Journal*, *315*, 759-760.
- Sokal, A. (2010). *Beyond the hoax: Science, philosophy and culture*. Oxford University Press.
- Squazzoni, F., Bravo, G., Farjam, M., Marusic, A., Mehmani, B., Willis, M., ... Grimaldo, F. (2021). Peer review and gender bias: A study on 145 scholarly journals. *Science advances*, *7*(2).
- Tomkins, A., Zhang, M., & Heavlin, W. D. (2017). Reviewer bias in single-versus double-blind peer review. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *114*(48), 12708-12713.
- Töreci, K. (2005). Yayın etiği. *Akademik Gıda*, *3*(5), 24-44.
- Walker, R., Barros, B., Conejo, R., Neumann, K., & Telefont, M. (2015). Personal attributes of authors and reviewers, social bias and the outcomes of peer review: A case study. *F1000Research* (<https://doi.org/10.12688/f1000research.6012.2>), *4*.
- Waltman, L. (2020). Quantitative Science Studies launches transparent peer review pilot. <http://issi-society.org/blog/posts/2020/september/quantitative-sciencestudies-launches-transparent-peer-review-pilot>. Son erişim: 21.02.2021.
- Yankauer, A. (1991). How blind is blind review? *American Journal of Public Health*, *81*(7), 843-845.